

На сьогодні, для того, щоб процес був менш енерговитратним і більш ефективним, користувачі об'єднуються в так звані пули (в них можуть входити сотні майнерів). Нагорода в цьому випадку ділиться на всіх. Також існують майнінгові ферми – комплекси з дорогими комп'ютерами, оснащеними потужними процесорами, відеокартами і системами охолодження. Існують також ще кілька методів добування криптовалют, але основні принципи і процедури їх використання залишаються подібними.

Підводячи підсумок можна виокремити низку переваг цифрових валют, які найближчим часом можуть суттєво змінити картину стабільного зростання фінансових систем та пріоритетність фінансового ринку на користь електронних валют:

- Надзвичайна простота при створенні і використанні рахунків криптовалют. Власно процедура відкриття гаманця для криптовалюти подібна створенню електронної пошти.
- Переважна відсутність податків, комісій за обслуговування рахунків та інших платежів з криптовалютами.
- Надзвичайна швидкість. Криптовалюта в буквальному сенсі долітає до адресата за лічені хвилини з врахуванням усіх необхідних контрольних процедур.
- Повна анонімність і прозорість. Є можливість створювати біткоїни та інші криптовалюти без прив'язки до будь-якої особистої інформації і бути при цьому завжди в курсі всіх угод.
- Високий рівень незалежності від економічної кон'юнктури, вартості нафти, політичних та інших подій, на відміну від звичайних валют.
- Досить високий рівень захисту. Ніхто не зможе а ні закрити, а ні анулювати рахунок власника криптовалюти і не диктуватиме правила її використання.

Останніх три переваги та їх різноманітне сполучення з іншими вищезазначеними позитивними властивостями електронних валют відкривають безпрецедентні можливості використання і поширення криптовалют для опосередкування і фінансового супроводження досить широкого спектру соціально-економічних сфер діяльності, а саме: традиційні фінансові і валютні операції, інвестиційні процеси, розвиток накопичувальних фінансових систем і збереження фінансових ресурсів (наприклад, пенсійного та медичного страхування), запровадження і розвиток нових децентралізованих і незалежних фінансових та бюджетних систем (локальних і регіональних), контролю та аудиту ринків нерухомості, коштовностей, інноваційних проектів, податкових і митних систем, процедур та платежів, електронного урядування тощо. Звичайно, що крім позитивних властивостей, криптовалюти мають і негативні, але ці питання виходять за межі цієї публікації.

На останок слід відмітити, що усі зазначені перспективи використання блокчейн-технологій вимагають розвитку економіко-математичного апарату в таких розділах як економетрія, актуарні методи, теорія ігор, апарат прогнозування, особливо в частині форсайт-методів (тобто, засоби передбачення та програмування майбутнього), криптологія, стеганографія та ін.

Література:

1. Satoshi Nakamoto. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System., Access mode: <http://www.bitcoin.org>, 2008. – 9 p.
2. The Essential John Nash., Edited by Harold W. Kuhn & Sylvia Nasar. – Princeton., Princeton University Press, 2007. - 272 p., ISBN 9780691096100.

РИНОК КАПІТАЛІВ І МОЖЛИВОСТІ ДОСТУПУ ДО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ / CAPITAL MARKET AND ACCESS TO INVESTMENT RESOURCES

Чечель О.М., канд. екон. наук, д-р наук з державного управління, проф. кафедри публічного управління та гуманітарних наук, директор Центру міжнародної академічної мобільності та інтеграційних проектів
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Україна

Учасник конференції

Urgency of the research. *The capital market is a key component of the country's economic policy. An important prerequisite for the success of any activities in the field of its development is the creation of favorable conditions for entrepreneurship and investment. Today, the category of government borrowing remains relevant, as this form of lending directly serves the economic interests of the state, mediates the link between its budget and all areas of the economy.*

Target setting. *One of the key factors of macroeconomic shifts and economic development during socio-economic transformations, is the improvement of the financial and credit mechanism. Its levers are closely related to commodity-money relations and significantly affect all elements of the industrial relations of society. In turn, the industrial relations that are born in Ukraine with the transition from the state to the private form of ownership of the main means of production have a significant effect on the forms and methods of using finance and credit in the regulation and stimulation of economic processes.*

Actual scientific researches and issues analysis. *The theoretical basis for the analysis of the capital and investment market is the achievements of both domestic and foreign scientists. To study general theoretical principles, the works of famous classics, such as I. Fischer, J.M. Keynes, A. Marshall, J. Soros and others were used. In analyzing the financial and economic potential of the state, the scientific and theoretical achievements of V. Kirilenko, O. Kilyevich, O. Mozgovoi, I. Rosupatenka, I. Trakhtenberg, V. Yurchyshyn were taken into account.*

Uninvestigated parts of general matters defining. *The analysis of the place of the capital market in the structure of the world financial market will make it possible to outline the prospects of access of our country to the market of international capital as a source of investment resources. Characteristics of the importance of government borrowings as additional financial resources will help to determine the main priorities of using borrowed funds to ensure economic growth. This will be the basis for the gradual integration of Ukraine into world capital markets and the formation of an effective state economic policy.*

The research objective. *The purpose of this article is to: identify the place of capital market in the structure of the financial market, outline certain prospects of Ukraine's access to the international capital market as a source of investment resources, characterize the value of government borrowings, identify the main priorities of using borrowed funds, analyze the problem aspects of financial and economic policy, identify possible Directions of optimization and improvement of management of financial and credit mechanism.*

The statement of basic materials. *In article placed the capital market in structure of world financial market; Prospects of*

Ukraine's access to international capital markets as a source of investment resources; characterized mentioned government borrowing as additional financial resources as well as economic, financial and political categories; identified the main priorities of using loan funds; analyzed the problematic aspects of the financial and economic policy; offered the possible areas of improvement and management optimization of financial and credit facilities; proved that the development strategy of own management process is the basis for the formation of state economic policy to financial security of state.

Conclusions. *Analysis of access to credit and investment resources made it possible to state that today the state loan has become a necessary mechanism for adjusting the country's economic policy. At various times, there were various ways of using a state loan, but its influence on the economic, political and sometimes military security of the state has always been significant, and in some cases it is critically necessary. State borrowing should be considered not only as economic and financial, but also as a political category. In this case, they act as a political indicator of internal economic stability in the state and a certain barometer of perception by the international financial circles of Ukraine as a full-fledged subject of international relations.*

Keywords: *capital market, global financial market, government borrowing, investment funds, financial and credit mechanism, state economic policy.*

Актуальність теми дослідження. Ринок капіталів є ключовим компонентом економічної політики держави. Важливою передумовою успіху будь-яких заходів у галузі його розвитку є створення сприятливих умов для підприємництва та надходження інвестицій. Сьогодні категорія державних запозичень залишається актуальною, оскільки ця форма кредитування обслуговує безпосередньо економічні інтереси держави, опосередковує зв'язки між її бюджетом і всіма сферами економіки [16, с. 13].

Постановка проблеми. Одним із ключових чинників економічного розвитку, а тим більше макроекономічних зрушень під час суспільно-економічних перетворень є удосконалення фінансово-кредитного механізму. Фінансово-кредитні важелі тісно пов'язані з товарно-грошовими відносинами і суттєво впливають на всі елементи виробничих відносин сучасного суспільства. У свою чергу, виробничі відносини, які народжуються в Україні з переходом від державної до приватної форми власності на основні засоби виробництва суттєво впливають на форми і методи використання фінансів і кредиту в регулюванні й стимулюванні економічних процесів.

У системі державного управління фінанси виконують, в основному, розподільчу, контрольну і стимулюючу функції [5, с. 178], оскільки загальновідомо, що немає кращого способу управляти державою і суспільством, ніж за допомогою фінансів. Держава, направляючи потоки коштів у необхідні їй русла, сприяє розвитку тих чи інших суспільних сфер і, навпаки, скорочуючи або взагалі ліквідує фінансування певних структур або галузей, ставить їх в умови занепаду чи навіть відмирання. Важливим чинником регулювання даних процесів виступає ринок капіталів, який є невід'ємним елементом економічної стратегії держави, яка розвивається за ринковими принципами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям аналізу ринку капіталів та інвестицій є здобутки як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Для дослідження загальнотеоретичних засад були використані роботи відомих класиків Дж. М. Кейнса [7], А. Маршалла [11], Дж. Сороса [15], І. Фішера [21] та інших. Під час аналізу фінансово-економічного потенціалу держави враховувалися науково-теоретичні здобутки Л. Алексеєнка [4], Л. Воронової [5], А. Дробозіної [6], В. Кириленка [8], О. Кілієвича [9], О. Мозгового [12], І. Розпутенка [9], І. Трахтенберга [19], В. Юрчишина [9].

Аналіз наукових робіт зазначених авторів дав змогу проведення науково-теоретичного дослідження поняття “капітал” а також виявити низку малодосліджених аспектів через призму можливостей доступу до інвестиційних ресурсів. Систематизації потребує місце ринку капіталу в структурі світового фінансового ринку, роль державних запозичень як економічної, фінансової і політичної категорії при розробці дієвої економічної політики держави з метою забезпечення фінансової безпеки країни, аналіз способів і механізмів відпливу капіталу за кордон, визначення пріоритетності використання позичкових коштів.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Від своєчасного вирішення низки проблем, що накопичилися в Україні на ринку капіталу залежить ефективне функціонування національної економіки загалом. Проведення аналізу місця ринку капіталу в структурі світового фінансового ринку дасть змогу окреслити перспективи доступу нашої країни до ринку міжнародних капіталів як джерела інвестиційних ресурсів. Характеристика значення державних запозичень як додаткових фінансових ресурсів допоможе визначити основні пріоритети використання позичкових коштів для забезпечення економічного зростання. Це стане основою поступової інтеграції України в світові ринки капіталу і формування дієвої державної економічної політики.

Постановка завдання. Метою даної статті є: визначити місце ринку капіталу в структурі фінансового ринку, окреслити певні перспективи доступу України до ринку міжнародних капіталів як джерела інвестиційних ресурсів, охарактеризувати значення державних запозичень, визначити основні пріоритети використання позичкових коштів, проаналізувати проблемні аспекти фінансово-економічної політики, зосередившись на можливих напрямках оптимізації й удосконалення управління фінансово-кредитним механізмом, що може стати основою розробки власної стратегії управління цими процесами у контексті формування державної економічної політики.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до економічних енциклопедичних видань капітал (capital) – це таке “слово, яке використовують для позначення чинника виробництва, що утворюється самою економічною системою. Це слово також використовують як термін для позначення фінансових активів” [14, с. 212].

Досліджуючи дане питання, І. Фішер капіталом називає запаси багатства, які протягом певного часу можуть приносити дохід їх власнику як перелік послуг [21, с. 5]. В свою чергу А. Маршал зауважував: “використання терміну “капітал” в якості загальної категорії, тобто з громадської точки зору, для дослідження того, як кожен із трьох факторів виробництва – земля, праця і капітал сприяють створенню національного доходу і як цей дохід розподілиться між даними трьома факторами” [11, с. 139].

Ринок капіталів можна назвати частиною загального фінансового ринку, оскільки він формує попит і пропозицію на грошовий капітал [4, с. 45]. Значна частина вчених виходить з того, що світовий фінансовий ринок поділяється на ринок капіталів і грошовий ринок. Фінансовий ринок ще називають синтетичним утворенням, здатним поєднати грошовий ринок, тобто суму засобів купівлі й платежу, і ринок капіталів, де актуальні не стільки гроші, скільки саме поняття капіталу в цілому [19, с. 10]. Традиційним критерієм поділу на дві взаємозалежні ділянки є строковість активних інструментів ринків [10, с. 2].

Ринок капіталу є групою взаємопов'язаних ринків, які створюють попит і пропозицію на фінансові елементи, а також формують ціну. Його основними активами є товар, сировина й енергія. На ринку також перерозподіляються ще й вільні кошти інвесторів, які переходять у розпорядження економічних суб'єктів, які їх потребують. Схоже трактування можна знайти в словнику сучасної економіки Макміллана [14], де ринок капіталу визначається групою залежних один від одного ринків, на

яких капітал мобілізується або надається і береться у борг на різних умовах і у різні терміни. Капітал формується у грошово-кредитній, тобто фінансовій формі. Словник банківської термінології визначає ринок капіталів як сегмент ринку позикових капіталів, де формується попит і пропозиція на середньо- і довгостроковий позиковий капітал [13].

Схематично місце ринку капіталу в структурі фінансового ринку зображено на рис. 1. Ринки капіталу включають у себе ринок цінних паперів (фондовий ринок) та інших фінансових інструментів (окрім інструментів грошового ринку).

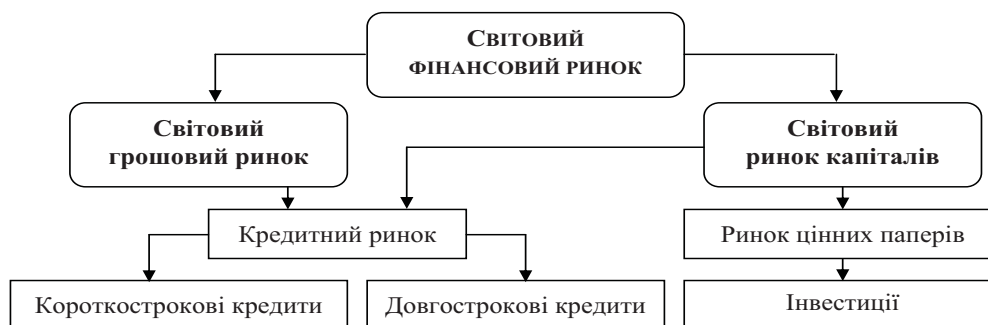

Рис. 1. Структурні елементи світового фінансового ринку.

Джерело: розроблено автором.

В Україні на ринках капіталу накопичилось чимало проблем, які потребують негайного вирішення. Насамперед, це стосується розвитку інфраструктури, зосередження купівлі-продажу цінних паперів на фондових біржах й інших центрах торгівлі, розбудови Національної депозитарної системи, удосконалення механізму захисту прав інвесторів і системи розкриття інформації, випуску й обігу фінансових інструментів.

Україна може поступово інтегруватись в світові ринки капіталу. При цьому варто не забувати про недовершеність і проблемність системи, значну кількість невдалих реформ, недоліки в розробці правової бази. Крім того, вітчизняний ринок цінних паперів, які є фінансовими інструментами значної впливовості, не має належного управління. Це уповільнює економічний розвиток, впливає на економічну політику та фінансову безпеку. При існуванні такої низки проблем говорити про динамічну інтеграцію досить складно.

Потужним механізмом забезпечення фінансової безпеки країни є можливість доступу до міжнародних ринків капіталу. Цей механізм активно використовує Україна у вирішенні різних фінансових проблем, таких як: покриття дефіциту бюджету, розрахунки за міжнародними зобов'язаннями, соціальні витрати. Використання кредитних коштів на такі потреби є грубою помилкою економічної політики держави. Залучені кошти мають направлятися виключно на розвиток економіки (інвестиційна складова), в іншому випадку така політика створює загрози, а то й передумови дефолту держави.

При державних запозиченнях залучені кошти надходять у розпорядження держави, перетворюючись в її додаткові фінансові ресурси. Джерелом погашення цих позик і виплати процентів по них виступає бюджет. Державні запозичення, пов'язані із функціонуванням політичної надбудови й рухом бюджетних коштів, відображають частину фінансових відносин суспільства. При позичках коштів державою забезпеченням кредиту виступає все майно, що є в її власності, майно відповідної територіальної одиниці чи будь-якій її дохід. Проте це не справжня, а уявна застава. На практиці не вказується майнове забезпечення коштів кредитної угоди з боку держави-позичальниці. Крім того, як досить дівий, а інколи визначальний механізм в економічній політиці, державний кредит завжди передбачає політичний контекст. Саме ця його характеристика і визначає проблему не тільки теоретичного розв'язання, а й практичного втілення.

Позитивна роль державного запозичення полягає в тому, що це беземісійна форма поповнення бюджету для розширення можливостей задоволення державних потреб, фінансування непередбачуваних потреб, удосконалення організації грошового обігу, покращення стану розрахунків, розвитку пріоритетних галузей економіки тощо.

Державне запозичення можна розглядати крізь призму декількох категорій у сутності яких виявляються функції державного запозичення: як *економічна категорія* поєднує фінанси та кредит, зокрема, як елемент фінансової системи обслуговує формування і використання централізованих грошових фондів держави; як *фінансова категорія* виконує три функції: розподільчу, регулюючу та контролюючу [6, с. 178].

Державні запозичення можна також визначити як *політичну категорію*. У такому аспекті державний кредит виступає показником внутрішньополітичної ситуації в країні (особливо ступеня довіри громадян до держави) а також є певним економічним барометром у зовнішньоекономічній і геополітичній сферах.

Відносини в сфері державних запозичень виникають і можуть розвиватися тільки в результаті їх належного правового оформлення, тобто вони обов'язково мають юридичну основу. Через механізми правового регулювання держава може як гальмувати так і прискорювати суспільний прогрес, тобто суттєво впливати на відтворювальні процеси у суспільстві [12, с. 24]. Отже, правові норми як висхідні положення, на яких ґрунтується державне кредитування, відіграють визначальну роль.

Залежно від місця розміщення розрізняють *внутрішні державні кредити* і *зовнішні державні запозичення*. Конституція України передбачає, що джерелами наповнення державних і місцевих бюджетів можуть бути кошти внутрішнього і зовнішнього запозичення [1, ст. 15]. Механізм залучення позикових коштів у формі державного внутрішнього кредиту визначається урядом за погодженням із НБУ (йдеться про зобов'язання з випуску державних цінних паперів).

Основними характерними ознаками державних цінних паперів є те, що: емітентами виступають органи центральної виконавчої влади; кожен випуск даного виду цінних паперів забезпечується державою; держава несе відповідальність за зобов'язаннями по їх випуску.

Отже, державні цінні папери – це грошові документи, що випускаються і забезпечуються державою в особі вищих органів виконавчої влади, які здійснюють кредитну діяльність відповідно до законодавства України. З цього випливає, що цінні папери поділяються на державні та недержавні – цінні папери місцевих позик, облігації державних підприємств і цінні папери НБУ. Фактично всі країни використовують цінні папери державних зразків як фінансові інструменти. Метою їх створення є неемісійне фінансування дефіциту бюджету, тимчасового або постійного характеру.

Найпоширенішим способом державного внутрішнього кредитування є державна внутрішня позика, формою реалізації якої виступає облігація внутрішньої державної позики, яка є найбільш поширеним видом серед усіх державних цінних

паперів. Вона символізує боргове зобов'язання та дає право її власнику після закінчення відповідного строку одержати назад суму боргу і проценти по ньому. Реалізуючи облигації, держава зобов'язується повернути суму боргу у визначений термін із відсотками чи виплачувати відсотки протягом терміну користування позичковими коштами, а після його завершення – повернути і суму боргу.

Слід зазначити, що випуск державних цінних паперів є найбільш економічно доцільним методом фінансування бюджетного дефіциту порівняно з практикою позичання коштів у Національному банку чи використання грошової емісії. Але не слід забувати про певні недоліки продажу державних цінних паперів для фінансування видатків держави. “Нові випуски можуть збільшувати державний борг і таким чином переносити частку фінансового тягара на майбутні покоління; розвиток первинних і вторинних ринків може викликати небажаний розподіл фінансових ресурсів і мати негативний вплив на розвиток інших фінансових ринків; величезні суми позик можуть призвести до зростання номінальних процентних ставок і зробити видатки бюджету більш сприйнятливими до змін процентних ставок; використання цінних паперів може послабити бажання уряду й інших органів влади контролювати свої видатки і, крім того, може збільшити залежність уряду від своїх кредиторів” [5, с. 227].

Основи організаційно-правового механізму відносин нашої країни з іншими державами світу і міжнародними фінансовими організаціями закладено в Конституції України [1] де сказано, що виключно законами України визначаються засади зовнішніх відносин, зовнішньоекономічної діяльності, встановлюється статус іноземних валют на її території, порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу.

Ст. 26 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” [3] визначає, що зовнішні економічні відносини України з іншими державами регулюються відповідними міжнародними договорами і нормами міжнародного права. Відповідно до ст. 27 цього Закону, Україна самостійно набуває членства у міжнародних міжурядових економічних організаціях, установчі акти яких не суперечать цілям та принципам Конституції. Україна може вступити у відносини з міжнародними фінансовими організаціями на основі відповідних міжнародних договорів та/або установчих актів зазначених організацій.

На відміну від державного кредиту в формі внутрішніх запозичень, зовнішній державний кредит характеризується тим, що боржником у цих відносинах виступає уряд держави, а кредиторами – уряди інших країн, юридичні та фізичні особи іноземних держав, міжнародні фінансові організації. Державні кредити міжнародного характеру є рухом позик у межах економічних взаємовідносин. Уряди, банки та юридичні особи однієї країни можуть надавати власні валютні або товарні ресурси іншій країні.

Структуру зовнішнього державного кредиту України можна визначити так:

1. Кредити міжнародних організацій економічного розвитку (МВФ, групи Світового банку, ЄБРР).
2. Кредити, надані органами управління інших держав; сюди входить також і умовний державний кредит – міжнародні кредити, які надавалися під гарантії уряду України (із 2001 року на даний вид кредитів накладено мораторій).
3. Кредити, надані іноземними комерційними банками.
4. Облігації зовнішньої державної позики.

Найбільш істотний вплив на світову економіку мають такі міжнародні фінансові організації, як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Створення зазначених організацій закріплено рішенням ООН на спеціальній конференції, що відбулася в м. Бреттон–Вудс (США) у липні 1944 року. За своєю метою, ці фінансові організації мали сприяти якнайшвидшому відновленню світової економіки. МВФ – через заходи зі стабілізації валют, запобігання порушенням рівноваги платіжних балансів, усунення валютних обмежень, розвитку системи багатосторонніх міждержавних розрахунків; МБРР – за рахунок надання довгострокових позик, кредитів і гарантування інвестицій.

Поряд із офіційними міжнародними фінансовими організаціями існують також і неофіційні організації промислово розвинутих країн: Паризький клуб країн–кредиторів, де обговорюються проблеми щодо врегулювання, відстрочення платежів по державному боргу країн; Лондонський клуб, який займається проблемами врегулювання приватної зовнішньої заборгованості країн–боржників.

Окреме місце в системі міжнародних фінансових відносин займають міжнародні фінансові центри, через які здійснюється значна частина всіх валютних, депозитних, кредитних, емісійних операцій. Основними фінансовими центрами вважаються Нью–Йорк, провідна роль якого полягає в емісії акцій та облигацій, а також у торгівлі цінними паперами, і Лондон – основний європейський фінансовий центр, який займає перше місце у світі за обсягом міжнародних кредитних операцій. Іншими важливими фінансовими центрами є Цюріх, Франкфурт–на–Майні, Люксембург, Токіо.

Із середини 1970-х років міждержавне регулювання валютно–кредитних проблем частково перенесене на рівень нарад глав держав і урядів “Великої вісімки” і “Групи десяти”. Ступінь участі та впливу окремих країн визначається величиною їх внеску в статутний капітал, оскільки діє правило “виважених голосів” – їх кількість пропорційно залежить від частки грошового внеску.

Окресливши певні перспективи доступу України до ринку міжнародних капіталів, варто зупинитися на проблемних аспектах економічної політики держави та можливих напрямках оптимізації управління даними процесами у контексті її формування.

Основними причинами, які визначають проблеми економічної політики України на ринку капіталів є: – слабка скоординованість державної економічної політики, спрямованої на перетворення ринків капіталу в один із головних механізмів реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки; – недосконалість законодавства, що регулює діяльність на ринках капіталу; – недостатньо сформована інфраструктура ринків капіталу; – нерозвинутість сектора інституційних інвесторів, зокрема відсутність інвестиційних банків і страхових компаній із спеціалізацією на інвестиційному страхуванні, венчурних фондів інноваційного спрямування; – неповне висвітлення відомостей про емітентів, професійних учасників ринку цінних паперів; – недостатність інформації щодо ризиків у використанні фінансових інструментів; – відсутність належної концентрації торгівлі цінними паперами й іншими фінансовими інструментами в системі біржової торгівлі; – відплив капіталу за кордон.

Що стосується відпливу капіталу, то йдеться не про експорт капіталу, що є нормальним економічним процесом, а про масовий відплив приватного капіталу в обхід правовим вимогам. За оцінками експертів, щороку за межі України вивозиться до 3 млрд дол. США, а усього вивезено понад 50 млрд дол. [20, с. 23]. З урахуванням впливу глобальної фінансової кризи на дані процеси, переведення приватного капіталу за кордон за останній рік значно перевищує будь–які прогнози. Тим більше, що точної цифри жоден аналітик не зможе спроєктувати. Вітчизняні спеціалісти виділяють такі основні способи відпливу капіталів за кордон (табл. 1).

Способи та механізми впливу капіталу за кордон.

Спосіб	Механізм
Банківський	Перекази й інші банківські операції, метою яких є переведення коштів в іноземній валюті, розміщених на рахунках в українських банках, на іноземні банківські рахунки.
Фізичний	Вивезення іноземної валюти, наявної та на кредитних картках або у дорожніх чеках, а також валютних цінностей, цінних паперів під час перетину українського кордону.
Експортно-імпортний, небанківські перекази	Валюта, яка отримується під час здійснення економічної діяльності за кордоном, може не повертатись на Україну, осідаючи в іноземних банках та на рахунках суб'єктів підприємницької діяльності.
Господарський	Ведення офіційної економічної діяльності, яка буде не вигідною для вітчизняного партнера. Така діяльність може проводитись із іноземними партнерами або тими українськими підприємствами, що територіально знаходяться за кордоном. При цьому неофіційні валютні прибутки можуть бути отримані й розміщені за межами України.

Джерело: розроблено автором.

Інший проблемний аспект у сфері доступу до інвестиційних ресурсів зосереджений у необхідності реалізації державної аграрної політики стосовно прискорення розвитку сектора АПК і стимулюванні участі комерційних структур в інвестуванні та кредитуванні розвитку сільськогосподарського виробництва та переробних підприємств [17, с. 381]. Вирішення цієї проблеми можливе за умови обов'язкового проведення переоцінки вартості майна підприємств сільського господарства за ринковими цінами [18, с. 422].

Розв'язання окреслених проблем передбачає необхідність надання державної підтримки програмі модернізації ринків капіталу, координацію дій центральних органів виконавчої влади у напрямі регулювання відносин органів місцевого самоврядування та галузевих міністерств. Основною ціллю державної економічної політики є посилення конкурентної здатності ринків капіталу. Це потребує розробки та реалізації ряду інституційних, правових і технологічних реформ ринків капіталу, зокрема й ринку цінних паперів.

Реалізація визначеної мети має спрямовуватися на об'єднання та зростання значення об'єктів інфраструктури в суспільстві й економіці, включення вітчизняної фінансової системи в глобальний фінансово-економічний простір, збільшення ліквідності, смності та капіталізації ринків капіталу. Ефективність державної економічної політики визначатиметься у цьому плані багатьма чинниками, найважливішим серед яких є врахування міжнародного досвіду. Світові ринки капіталу протягом останнього десятиліття стрімко модернізувалися за всіма напрямками функціонування – правовим, інституційним і технологічним, що у повній мірі відноситься й до ринку капіталів України.

Ось перелік завдань, які сприятимуть даному процесу:

проведення інституційної реформи ринків капіталу. Реформа передбачає формування інвестиційних компаній і банків, які б могли стати потужними економічними важелями. Слід підвищити значення інституту спільного інвестування. Сукупні національні накопичення мають спрямовуватись в дієві сектори економіки, а для цього треба удосконалити діяльність страхових компаній і пенсійних фондів, забезпечивши їх належною законодавчою базою.

- удосконалення і розвиток корпоративного законодавства, захист прав інвесторів, оприлюднення інформації для громадян-інвесторів і професійних користувачів;
- розвиток фінансових інструментів, які є об'єктом розміщення інвестицій. Необхідно розбудовувати ринки деривативів або похідних фінансових інструментів, удосконалюючи їх рейтинги на базі добровільних рейтингових оцінок;
- забезпечення податкового стимулювання ринків капіталу;
- реформування системи державного регулювання ринків капіталу. Пруденційний нагляд спеціальними органами за діяльністю банків та інших фінансових установ і забезпечення більш досконалої законодавчої бази сприятиме розвитку ринків капіталу в цілому.

Заходи економічної політики держави мають спрямовуватися на подолання дискретності та фрагментарності ринків капіталу. Законодавча база для інвестиційних компаній на сьогодні розроблена недостатньо. Слід забезпечити їх законну діяльність із комплексними інвестиціями, наприклад, дилерською діяльністю чи андеррайтингом і управлінням активами тощо. Вони можуть надавати інвестиційні консультації, мати право первинного розміщення цінних паперів і надавання ними позики тощо.

Держава повинна сприяти формуванню та розповсюдженню інвестиційних банків як спеціалізованих установ. Можливість щодо розширення їх сфери впливу передбачається Законом України "Про банки і банківську діяльність" [2]. Здійснення вказаних заходів сприятиме підвищенню позитивного інвестиційного іміджу України і зміцненню позицій нашої держави як надійного партнера на міжнародному ринку капіталів.

Висновки. Грунтовний аналіз оптимальних можливостей доступу до кредитних та інвестиційних ресурсів дав змогу констатувати, що сьогодні державний кредит став необхідним механізмом коригування економічної політики нашої держави. У різні часи існували різноманітні способи використання державного кредиту, проте його вплив на економічну, політичну а інколи й військову безпеку держави завжди був значним, а у деяких випадках критично необхідним. Державні запозичення слід розглядати не лише як економічну й фінансову, а і як політичну категорію. У даному випадку вони виконують роль політичного показника внутрішньої економічної стабільності в державі й певного барометра сприйняття міжнародними фінансовими колами України як повноцінного суб'єкта міжнародних відносин.

З метою забезпечення фінансової безпеки України, державна політика у сфері запозичень повинна реалізовуватися в розрізі наступних функціональних блоків: розвиток державного внутрішнього кредиту; обґрунтування більш ефективного використання кредитних коштів.

Основними чинниками, які впливають на розвиток відносин державного внутрішнього кредиту є: ступінь довіри потенційних покупців боргових цінних паперів до органів державної влади; стабільна й прогнозована політична ситуація; стабільність національної валюти; пріоритет середньо- і довгострокових боргових державних цінних паперів.

Пріоритетними напрямками використання кредитних коштів мають бути: стимулювання і фінансова підтримка розвідки покладів корисних копалин в Україні; інвестування програм енергозбереження з метою зниження об'ємів критичного імпорту; нарощування обсягів високотехнологічного експорту шляхом підвищення стандартів якості вітчизняної продукції;

будівництво нових міжнародних транспортних коридорів і морських терміналів, модернізація автомобільних і залізничних доріг з метою утвердження України як транзитної держави; розвиток ринку інформаційно-комунікаційних технологій; інвестування програм розвитку туристичного й аграрного секторів; фінансування будівництва житла.

Реалізація боргової політики держави у даних напрямках допоможе перевести використання запозичених коштів із площини споживчих потреб у інвестиційну площину, що на даному етапі формування економічних відносин є запорукою розвитку економіки.

Перспективами подальших наукових досліджень має стати розробка власної моделі фінансово-кредитного механізму як складової державної економічної політики з метою подальшої поступової інтеграції України в світові ринки капіталу. Це створить можливості отримання доступу до додаткових фінансових ресурсів як джерела надходження інвестицій, що сприятиме зростанню вітчизняної економіки і підвищенню якості життя населення.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР, Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. № 2121–III – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 р. № 959–XII – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Алексєнко Л.М. Ринок фінансового капіталу: становлення, проблеми та перспективи розвитку, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., Вид. буд-к “Максимум”, 2004. – 423 с.
5. Воронова Л.К. Финансовое право: Учеб. пособие для студ. юрид. вузов и ф-тов., Л.К. Воронова, И.Е. Криницький, А.П. Кучерявенко – Х., Право, 2006. – 384 с.
6. Дробозина А.А. Финансы. Денежное обращение. Кредит: Учебное пособие., А.А. Дробозина – М., Финансы, 2007. – 429 с.
7. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег, Ассоциация российских вузов., Н.Н. Любимов (пер. с англ.). – М., Гелиос АРВ, 1999. – 352 с.
8. Кириленко В.В. Ринок фінансового капіталу., В.В. Кириленко. – Тернопільський держ. економічний ун-т. – Т. : ТДЕУ, 2008. – 272 с.
9. Кілієвич О.І. Сучасна економічна теорія і державні фінанси: Зб. Праць., О.І. Кілієвич, І.В. Розпутенко, О.П. Романюк, В.В. Юрчишин; Українська академія держ. управління при Президентові України. – К., Вид-во УАДУ, 1999. – 423 с.
10. Максимо В.Э. Мировые финансы., В.Э. Максимо; пер. с англ. – М., ДСКА, 1998. – 628 с.
11. Маршалл Альфред. Основы экономической науки., В.И. Бомкин (пер. с англ.) Дж.М. Кейнс (предисл.). – М., Эксмо, 2007. – 832 с.
12. Мозговий О. Цінні папери: історія та сучасність., О. Мозговий, А. Головкин, О. Науменко. – О., КП ОМД, 2003. – 192 с.
13. Словник банківської термінології., Сайт-словник економічних, банківських та фінансових термінів., Режим доступу: <http://www.glossary.org.ua>.
14. Словник сучасної економіки Макміллана., Девід В. Пірс (голов. ред.), Олексій Мороз (пер. з англ.). – К., АртЕк, 2000. – 628 с.
15. Сорос Джордж. Джордж Сорос про глобалізацію., Андрій Фролкін (пер. з англ.). – К., Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 173 с.
16. Ткачук Т.Ю. Децентралізована державна позиція як пріоритетне джерело фінансування потреб регіонів., Т.Ю. Ткачук, Вісник Національного банку України. – 2004., № 8., С. 12–15.
17. Точилін В.О. Розвиток секторів і товарних ринків України., НАН України; Інститут економічного прогнозування., В.О. Точилін (ред.). – К., 2001. – 398 с.
18. Точилін В.О. Ринки реального сектора економіки України: структурно-інституціональний аналіз., НАН України; Інститут економіки та прогнозування., Віктор Олександрович Точилін (ред.). – К., Експрес, 2009. – 637 с.
19. Трахтенберг И.А. Денежное обращение и кредит при капитализме., И.А. Трахтенберг. – М., Изд-во АН СССР, 1962. – 780 с.
20. Швайко М. Гроші – мастило економіки чи тіньового бізнесу? М. Швайко. – Віче. – 2007., № 6., С. 20–25.
21. Fisher J. Eurobonds., J. Fisher. – Euromoney Publication, 1988., pp. 4–16.

SECURITY AND HUMAN RIGHTS IN THE BALKANS, RUSSIA AND UKRAINE

P. Hristov, Dr. of Law, Full Prof.
Varna Free University “Chernorizets Hrabar”, Bulgaria

Conference participant

The article presents a review of the problem about the security and human rights in the Balkans, Russia and Ukraine. The modern democratic countries have adopted the French model which has been historically imposed. In this model, personal security has been regarded as supreme value guaranteed by the state. The legal definition adopted in Bulgaria, Russia and Ukraine deviates from that line and goes another direction where “national security” is regarded as alternative to the “human rights” category.

Keywords: security, personal security, right for security, national security, human rights

This is a thought of a modern Bulgarian playwright, Konstantin Iliev, stating that man identically to all living creatures, cannot survive without food or water. Man is distinguished by the feature that he or she does live for things he or she does not really need. In the opinion of Maslow, next after food and water, security is most important. From the psychological aspect, satisfying this need for security will ensure freedom for further actions and activities. Unlike animals, man does not just strive to avoid hazards, but also to create possibilities for active performance beyond the sphere of immediate protection and survival. Therefore, satisfying of the need of security represents a fundamental condition for man’s full-blooded realization.